

13

USTAWA

z dnia 24 stycznia 1968 r.

o scalaniu i wymianie gruntów.

W celu polepszenia warunków dla przyspieszenia rozwoju produkcji rolnej — stanowi się, co następuje:

Art. 1. 1. Grunty rozdrobnione, znajdujące się w szachownicy oraz grunty nadmiernie zwężone lub wydłużone albo tworzące enklawy i półenklawy mogą być poddane scaleniu.

2. Scaleniem obejmuje się równocześnie grunty położone w jednej lub kilku wsiach.

3. Grunty pod zabudowaniami nie mogą być objęte scaleniem bez zgody ich właściciela (samoistnego posiadacza).

Art. 2. W przypadku gdy dla racjonalnego ukształtowania gruntów należących do jednostek gospodarki uspołecznionej zachodzi konieczność zmiany położenia tych gruntów, może być przeprowadzona ich wymiana na grunty indywidualnych gospodarstw rolnych. Wymianą tą mogą być również objęte grunty z zabudowaniami, jeżeli zabudowania znajdujące się na gruntach należących do jednostek gospodarki uspołecznionej nadają się do użytkowania.

Art. 3. 1. Każdy uczestnik scalenia lub wymiany (właściciel lub samoistny posiadacz gruntów) otrzymuje, w zamian za grunty posiadane przed scaleniem lub wymianą, grunty w zasadzie o równej wartości szacunkowej.

2. Jeżeli w celu racjonalnego ukształtowania gruntów państwowych następuje ich wymiana na grunty nie stanowiące własności Skarbu Państwa (art. 2), dopuszcza się w szczególnych przypadkach wydzielenie gruntów państwowych o wartości szacunkowej wyższej, a gdy nie ma możliwości wydzielenia pełnego ekwiwalentu w gruntach państwowych — stosuje się dopłaty pieniężne.

Art. 4. 1. Na wniosek zarządu rolniczej spółdzielni produkcyjnej, zgłoszony w oparciu o uchwałę walnego zgromadzenia członków, wydziela się grunty stanowiące wkład członków spółdzielni jako jedną nieruchomość z określeniem wielkości udziału każdego z członków w tej nieruchomości. Udział ten ustala się według szacunku porównawczego gruntów poddanych scaleniu.

2. W razie wystąpienia członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej z tej spółdzielni po zakończeniu postępowania scaleniowego, wydziela się na jego wniosek i koszt grunty odpowiadające udziałowi tego członka przy zachowaniu zawartości kompleksu gruntów spółdzielczych. Wydzielenie to następuje przy odpowiednim zastosowaniu przepisów art. 3 ust. 1.

Art. 5. 1. Grunty niezbędne na cele miejscowej użyteczności publicznej oraz pod ulice i drogi wiejskie nie leżące w ciągu dróg państwowych wydziela się bez odszkodowania z gruntów należących do uczestników scalenia. W związku z tym każdemu z uczestników scalenia zmniejsza się przysiu-

gujący mu ekwiwalent za scalone grunty o taką jego część, której wartość szacunkowa odpowiada stosunkowi wartości szacunkowej gruntów wydzielonych na wymienione cele do wartości szacunkowej wszystkich scalanych gruntów.

2. Grunty wydzielone na cele miejscowej użyteczności publicznej oraz pod ulice i drogi wiejskie nie leżące w ciągu dróg państwowych przechodzą na własność Państwa. Zarząd tymi gruntami należy do organów prezydiów gromadzkich rad narodowych, chyba że zarząd ten na podstawie innych przepisów przejdzie do właściwości innych organów.

Art. 6. 1. Postępowanie scaleniowe przeprowadza się:

- 1) na wniosek podpisany przez co najmniej połowę właścicieli (samoistnych posiadaczy) wszystkich gospodarstw o obszarze powyżej 1 ha położonych na terenie danej wsi bądź
- 2) z urzędu.

2. Postępowanie wymienne przeprowadza się z urzędu.

3. Decyzję o podjęciu postępowania scaleniowego w trybie określonym w ust. 1 oraz postępowania wymiennego (art. 2) wydaje prezydium powiatowej rady narodowej. Decyzja powinna w szczególności określać obszar objęty scaleniem lub wymianą gruntów. Decyzja jest ostateczna.

4. Decyzję o podjęciu postępowania scaleniowego podaje się do wiadomości przez odczytanie na zebraniu wiejskim, a ponadto wywiesza się ją w lokalu biura gromadzkiej rady narodowej na przeciąg 14 dni.

5. Z chwilą upływu terminu, o którym mowa w ust. 4, decyzję o podjęciu postępowania scaleniowego uważa się za doręczoną wszystkim zainteresowanym.

6. Jeżeli na obszarze scalenia znajdują się również grunty należące do jednostek gospodarki uspołecznionej, decyzję o podjęciu postępowania scaleniowego doręcza się tym jednostkom na piśmie.

7. Decyzję o podjęciu postępowania wymiennego doręcza się zainteresowanym stronom na piśmie.

Art. 7. 1. Postępowanie scaleniowe lub wymienne przeprowadza właściwy do spraw rolnych organ prezydium powiatowej rady narodowej.

2. W przypadku gdy liczba uczestników scalenia przekracza dziesięć osób, postępowanie scaleniowe przeprowadza się przy udziale rady uczestników scalenia jako społecznego organu opiniodawczego.

Art. 8. 1. Na wniosek organu przeprowadzającego scalenie lub wymianę gruntów państwowe biuro notarialne wpisuje do ksiąg wieczystych wzmiankę o przystąpieniu do prac związanych ze scaleniem lub wymianą gruntów. Wpis

wzmianki następuje na podstawie decyzji określonej w art. 6 ust. 3. W stosunku do gruntów, które nie mają urzędowej księgi wieczystej, odpis decyzji składa się do zbioru dokumentów.

2. Wpis wzmianki do księgi wieczystej lub złożenie odpisu decyzji do zbioru dokumentów ma ten skutek, że wszelkie późniejsze zmiany stanu własności jak i obciążeń pozostaną bez wpływu na przebieg postępowania scaleniowego lub wymiennego.

Art. 9. Służebności gruntowe ciężące na gruntach poddanych scaleniu lub wymianie znosi się bez odszkodowania, jeżeli utraciły one dla nieruchomości władnyczej wszelkie znaczenie. Służebności te określa się w decyzji o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów.

Art. 10. Stan własności lub posiadania uczestników scalenia lub wymiany gruntów oraz powierzchnie użytków i klas gruntów określa się według danych uwidoczonych w ewidencji gruntów.

Art. 11. 1. Projekt scalenia lub wymiany przed jego zatwierdzeniem powinien być przez organ przeprowadzający postępowanie scaleniowe lub wymienne wyznaczony na gruncie i okazany zainteresowanym stronom.

2. O terminie okazania projektu powiadamia się zainteresowane strony w sposób określony w art. 6 ust. 4, 6 i 7.

3. Zainteresowane strony mogą w ciągu 14 dni od dnia okazania projektu zgłaszać do niego na piśmie zastrzeżenia.

4. Zastrzeżenia do projektu scalenia podlegają rozpatrzeniu przez powołaną w tym celu komisję (art. 18 ust. 2 pkt 1). Komisja ta po rozpatrzeniu zastrzeżeń wydaje opinię co do ich słuszności.

Art. 12. 1. Decyzję o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów wydaje prezydium powiatowej rady narodowej. Decyzja ta jest ostateczna.

2. Decyzję o zatwierdzeniu projektu scalenia gruntów podaje się do wiadomości przez odczytanie jej na ogólnym zebraniu uczestników scalenia, a ponadto wywiesza się ją na przeciąg 14 dni w lokalu biura gromadzkiej rady narodowej i we wsiach, w których położone są scalone grunty.

3. Z chwilą upływu terminu, o którym mowa w ust. 2, decyzję o zatwierdzeniu projektu scalenia gruntów uważa się za doręczoną wszystkim uczestnikom scalenia.

4. Przepis ust. 2 nie dotyczy jednostek uspołecznionych. Jednostkom tym doręcza się decyzję o zatwierdzeniu projektu scalenia na piśmie.

5. Decyzje o zatwierdzeniu wymiany gruntów doręcza się zainteresowanym stronom na piśmie.

Art. 13. 1. W przypadku gdy postępowaniem scaleniowym lub wymiennym mają być objęte grunty położone na obszarze dwóch lub więcej powiatów, prezydium wojewódzkiej rady narodowej wskazuje, które prezydium powiatowej rady narodowej jest właściwe do podjęcia decyzji, o której mowa w art. 6 ust. 3 oraz art. 12 ust. 1.

2. W przypadku gdy postępowaniem scaleniowym lub wymiennym mają być objęte grunty położone na obszarze dwóch lub więcej województw, Minister Rolnictwa wskazuje, które prezydium powiatowej rady narodowej jest właściwe do wydania decyzji, o której mowa w art. 6 ust. 3 oraz art. 12 ust. 1.

Art. 14. W wyjątkowych przypadkach prezydium wojewódzkiej rady narodowej może z urzędu uchylić lub zmienić decyzję prezydium powiatowej rady narodowej o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów, jeżeli wymagają tego szczególnie ważne względy gospodarcze lub jeżeli decyzja wydana została z naruszeniem istotnych przepisów prawa.

Art. 15. Decyzję o wydzieleniu członkowi rolniczej spółdzielni produkcyjnej udziału we współwłasności nieruchomości w przypadku określonym w art. 4 ust. 2 wydaje właściwy do spraw rolnych organ prezydium powiatowej rady narodowej.

Art. 16. 1. Decyzja o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów stanowi tytuł do ujawnienia nowego stanu własności w księgach wieczystych. Decyzja ta nie przesądza tytułu własności.

2. Obciążenia wpisane do ksiąg wieczystych przenosi się z gruntów poddanych scaleniu lub wymianie na grunty wydzielone w wyniku scalenia lub wymiany.

Art. 17. 1. Uczestnicy scalenia gruntów przeprowadzonego na wniosek właścicieli (samoistnych posiadaczy) tych gruntów obowiązani są do uiszczenia opłat z tytułu kosztów tego scalenia.

2. Scalenie gruntów podjęte z urzędu oraz wymianę gruntów przeprowadza się na koszt Państwa.

Art. 18. 1. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia:

- 1) zasady i tryb przeprowadzania szacunku porównawczego gruntów poddanych scaleniu lub wymianie oraz szacunku drzewostanów, upraw specjalnych i innych części składowych, jak również kategorie gruntów, które przy scaleniu mogą być uznane za równowarte,
- 2) zasady wydziałania w toku scalenia i wymiany gruntów ekwiwalentu za lasy i grunty leśne, sady, ogrody, chmielniki i inne uprawy specjalne,
- 3) przypadki, w których dopuszcza się odstępstwa od zasady wydziałania w zamian za grunty posiadane przed scaleniem gruntów o równej wartości (art. 3 ust. 1),
- 4) przypadki, w których stosownie do art. 2 i art. 3 ust. 2 dopuszcza się wydzielenie ekwiwalentu w gruntach państwowych o wartości wyższej niż grunty zamienne nie stanowiące własności Państwa, przy uwzględnieniu również wartości budynków, jeżeli grunty te są zabudowane,
- 5) zasady i tryb postępowania przy szacunku zabudowań oraz zasady rozliczeń z tytułu różnic wartości nieruchomości poddanych wymianie stosownie do art. 2,
- 6) zasady i tryb powoływania rady uczestników scalenia, jako organu o charakterze opiniodawczym,
- 7) szczególny tryb opracowywania i zatwierdzania projektów planu podziału terenów budowlanych położonych na obszarze scalenia a wyznaczonych na podstawie przepisów o terenach budowlanych na obszarach wsi.

2. Minister Rolnictwa określi:

- 1) skład oraz tryb powoływania i postępowania komisji dla rozpatrzenia zastrzeżeń zainteresowanych stron do projektu scalenia gruntów,
- 2) warunki i tryb wprowadzenia uczestników scalenia i wymiany gruntów w posiadanie nowo wydzielonych im gruntów,
- 3) przypadki, w których dopuszczalne będzie wydzielenie gruntów Państwowego Funduszu Ziemi pod ulice i drogi wiejskie nie leżące w ciągu dróg państwowych (art. 5 ust. 1) bez potrzeby zmniejszania uczestnikom scalenia przysługujących im ekwiwalentów za scalone grunty,
- 4) zasady i tryb ustalania opłat z tytułu kosztów scalenia gruntów przeprowadzonego na wniosek zainteresowanych właścicieli (samoistnych posiadaczy). Minister Rolnictwa może również określić przypadki, w których uczestnicy scalenia będą mogli być zwalniani od tych opłat.

3. Minister Rolnictwa wspólnie z Ministrem Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych określą tryb koordynacji prac w zakresie sporządzania miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego i projektów wyznaczania terenów budowlanych na obszarze wsi.

4. Przepisy przewidziane w ust. 2 pkt 4 Minister Rolnictwa wydaje w porozumieniu z Ministrem Finansów.

5. Uczestnicy scalenia mogą sami większością głosów określić zasady szacunku porównawczego gruntów poddanych scaleniu lub uznać te grunty za równowarte. Szacunku tego nie stosuje się jednak, gdy w skład obszaru scalenia wchodzi grunty należące do jednostek gospodarki społecznej, a organ przeprowadzający scalenie uzna, że szacunek ten jest sprzeczny z interesem wymienionych jednostek.

Art. 19. 1. Postępowanie scaleniowe oraz wymienne prowadzone w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie dotychczasowych przepisów podlega zakończeniu zgodnie z tymi przepisami.

2. Jeżeli postępowanie scaleniowe zostało przed dniem wejścia w życie ustawy doprowadzone do wyznaczenia projektu scalenia na gruncie, a uczestnicy weszli w posiadanie zaprojektowanych dla nich gruntów, istniejący obecnie stan faktyczny może być zatwierdzony w trybie przepisów niniejszej ustawy ze skutkami ostatecznego zatwierdzenia projektu scalenia.

Art. 20. 1. Podział nieruchomości wchodzących w skład gospodarstw rolnych na obszarze, na którym zostanie przeprowadzone scalenie gruntów na podstawie niniejszej ustawy, nie jest dopuszczalny, jeżeli w wyniku tego podziału powstałaby szachownica gruntów albo nadmierne ich zwięźlenie lub wydłużenie bądź enklawy czy półenklawy.

2. Okoliczność, że w wyniku podziału nieruchomości nie zostaną naruszone przepisy ust. 1, stwierdza w drodze wydania zaświadczenia właściwy do spraw rolnych organ prezydium powiatowej rady narodowej.

Art. 21. 1. Przepisy dotyczące wsi odnoszą się również do miast i osiedli.

2. Przepisy dotyczące prezydium powiatowej rady narodowej mają zastosowanie również do prezydium miejskiej rady narodowej w mieście stanowiącym powiat miejski oraz do prezydium dzielnicowej rady narodowej w mieście wyłączonym z województwa.

3. Przepisy dotyczące biura gromadzkiej rady narodowej mają zastosowanie także do właściwych do spraw rolnych organów prezydium miejskiej (dzielnicowej) rady narodowej oraz do prezydium rady narodowej osiedla.

Art. 22. 1. Ustawa nie dotyczy scalenia i wymiany lasów i gruntów leśnych. Do scalenia i wymiany lasów i gruntów leśnych stosuje się przepisy dekretu z dnia 16 sierpnia 1949 r. o wymianie gruntów (Dz. U. z 1962 r. Nr 46, poz. 226) z tą zmianą, że postępowanie przeprowadza i określone w tym

dekrecie decyzje wydaje właściwy do spraw rolnych i leśnych organ prezydium powiatowej rady narodowej.

2. Minister Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego określi szczególne przypadki, w których postępowaniem scaleniowym lub wymiennym na zasadach i w trybie niniejszej ustawy będą mogły być objęte również drobne arealy lasów i gruntów leśnych, położone wśród innych gruntów poddawanych scaleniu lub wymianie.

Art. 23. W przypadku podjęcia postępowania scaleniowego lub wymiennego, obejmującego lasy i grunty leśne, na podstawie ustawy niniejszej lub dekretu z dnia 16 sierpnia 1949 r. o wymianie gruntów, wstrzymuje się wydawanie zezwoleń na wyrąb drzew na tych gruntach do czasu zakończenia postępowania scaleniowego lub wymiennego, a wydane, lecz nie zrealizowane zezwolenia na wyrąb drzewa tracą moc.

Art. 24. W ustawie z dnia 17 lutego 1960 r. o utracie mocy prawnej niektórych ksiąg wieczystych (Dz. U. z 1960 r. Nr 11, poz. 67 i z 1962 r. Nr 39, poz. 169) przepis art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1. 1. Prowadzone dotychczas księgi wieczyste nieruchomości ziemskich objętych postępowaniem scaleniowym lub wymianą gruntów tracą moc prawną i podlegają zamknięciu z chwilą wydania decyzji o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów.

2. Jeżeli scaleniem lub wymianą gruntów objęto mniej niż połowę ogólnej powierzchni danej nieruchomości, księga wieczysta założona dla tej nieruchomości nie traci mocy prawnej.”.

Art. 25. Tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 31 lipca 1923 r. o scalaniu gruntów (Dz. U. z 1927 r. Nr 92, poz. 833 z późniejszymi zmianami),
- 2) rozporządzenie z dnia 7 marca 1928 r. w sprawie zmian wprowadzanych do wykonanych na gruncie orzeczeń o scaleniu gruntów (Dz. U. Nr 28, poz. 260 z późniejszymi zmianami),
- 3) dekret z dnia 14 kwietnia 1948 r. w sprawie dostosowania do warunków powstałych w związku z wojną zasad postępowania scaleniowego, przewidzianych w ustawie z dnia 31 lipca 1923 r. o scalaniu gruntów (Dz. U. Nr 21, poz. 144) oraz
- 4) dekret z dnia 16 sierpnia 1949 r. o wymianie gruntów (Dz. U. z 1962 r. Nr 46, poz. 226) z zastrzeżeniem przepisu art. 22.

Art. 26. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: E. Ochab
Sekretarz Rady Państwa: J. Horodecki